

A zab koronás rozsdája

Dr. Békési Pál c. egyetemi tanár
Szentendre

A zab nem tartozik a nagy területen termesztett szántóföldi növényeink közé: vetésterülete az elmúlt hét évben 50 és 60 ezer hektár, hektáronkénti átlagtermése pedig 2,09 és 2,97 t/ha között változott.

Gazdasági jelentőségét mégis figyelemre méltónak kell tartanunk: nemcsak a lovak és általában az apaállatok takarmányozásában bír kiemelkedő jelentőséggel, hanem az emberi táplálkozásban is növekvő szerepére kell számítanunk.

Termesztésének eredményességét a betegségek közül a gombás eredetűek veszélyeztetik. Két üszögbetegsége – a zab porüszög (*Ustilago avenae*) és a zab fedettüszögje (*U. levis*) – bár kisebb-nagyobb mértékben évről évre megjelennek, az eddigi tapasztalatok szerint az általuk előidézett kár a mérhető határán mozog. A zab lisztharmata (*Blumeria graminis* f. sp. *avenae*) bár gyakran előfordul, megjelenésének mértéke általában nem számottevő. Ritkán a szárrozsda zabra specializált alakja (*Puccinia graminis* f. sp. *avenae*) is megtámadja.

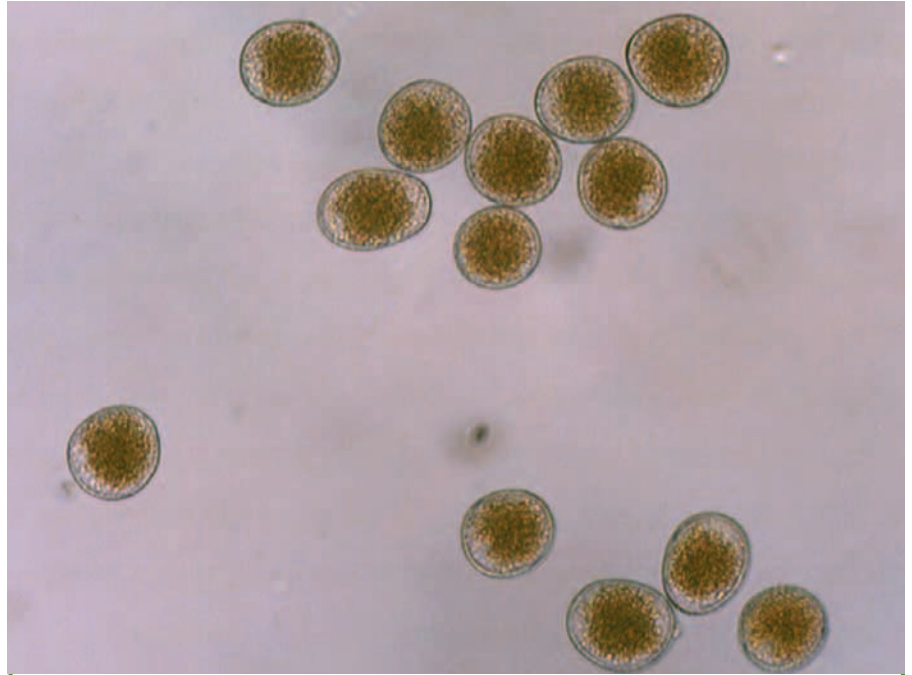
Még gyakrabban fertőzi a zabot egy másik rozsdabetegség: a koronás rozsda (*Puccinia coronifera*). Erről a gombáról is elmondhatjuk, hogy évjáratonként változó mértékben jelenik meg, azonban a többi kórokozótól eltérően – fogékony fajták esetén – az általa létrehozott kár nagymértékű lehet, egyes becslések szerint a 20 %-ot is meghaladhatja.

A koronás rozsda gazdacserés gomba: főgazdája a zab, de megtámad számos fűfélést is. Köztesgazdái a varjútövis-félék (*Rhamnus catharticus*, *R. saxatilis*), melyeken a gomba spermogóniuma és ecidiumos alakja fejlődik, majd az ecidiospórák fertőzik a főgazdát, a zabot.

A zab levelén és levélhüvelyén május végétől, június elejétől jelen-

nek meg az első uredotelepek. A telepek vörös színűek, 2-4 mm nagyságúak, felettük a borszövet felreped és az egysejtű, sárga színű,

tüskés felületű uredospórák kiszóródnak és újra és újra fertőzik a zab leveleit, 8-10 naponként követhetik egymást az uredonemzedékek (1).

1. kép A koronás rozsda egysejtű, nyeletlen uredospórái (*P. coronifera*)

2. kép Az uredotelepek az egész levélzetet elborítják

3. kép A vegetációs idő vége felé jelennek meg az epidermisszel fedett teleutotelepek

kép). A kór folyamatra a mérsékelt meleg, párás időjárás a kedvező és ilyenkor az egész levélzetet elborítják az uredotelepek (2. kép). A tenyészidő vége felé az uredo- (nyári) spóra nemzedékek sorát a teleutotelepek megjelenése zárja (3. kép). A teleutotelepekben – melyek felett az epidermisz nem reped fel – kétsejtű nyeles teleutospórák képződnek, melyek csúcsi sejtének tetején ujszerű nyúlványok képződnek (4. kép). (Erről kapta a rozsdát a „koronás” jelzöt.)

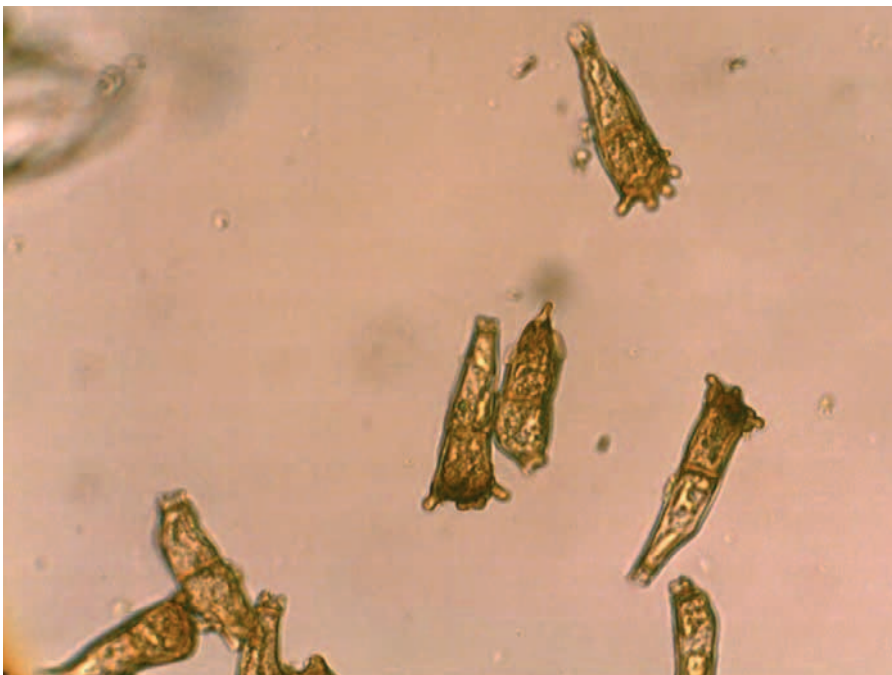
A védekezés lehetőségei

A fajták koronás rozsdára iránti fogékonysága nagymértékű különbségeket mutat, érdemes tehát az *ellenálló képességben* rejlő lehetőségeket kihasználni.

Az *agrotechnikai védelem* jelentőségét sem szabad lebecsülnünk. Ezalatt, nemcsak a köztesszű gyomok és tarlómaradványok irtását értjük, hanem szükséges a pázsitfűgazdanövények lehető legnagyobb mértékű korlátozása is.

Érdemes folyamatosan figyelemmel kísérni az állomány egészségi állapotát – különösen fogékony fajták esetén – és a betegség megjelenését követően, mielőtt az elhatalmasodna a *kémiai védekezés* lehetőségével élni. A gabonafélék rozsdabetegségei ellen szokásos gombaölő szerek – elsősorban azolszarmazékok, strobilurinok, illetve kombinációik egyszeri alkalmazásával rendszerint elejét vehetjük a mérhető károk kialakulásának.

Fotó: A szerző felvételei

4. kép A kétsejtű, nyeles teleutospórák – csúcsi sejtjükön a kinövésekkel – a „koronával”

szantofold.hu
TERMŐFÖLD-KÖZVETÍTÉS
06 20 525 0884

